

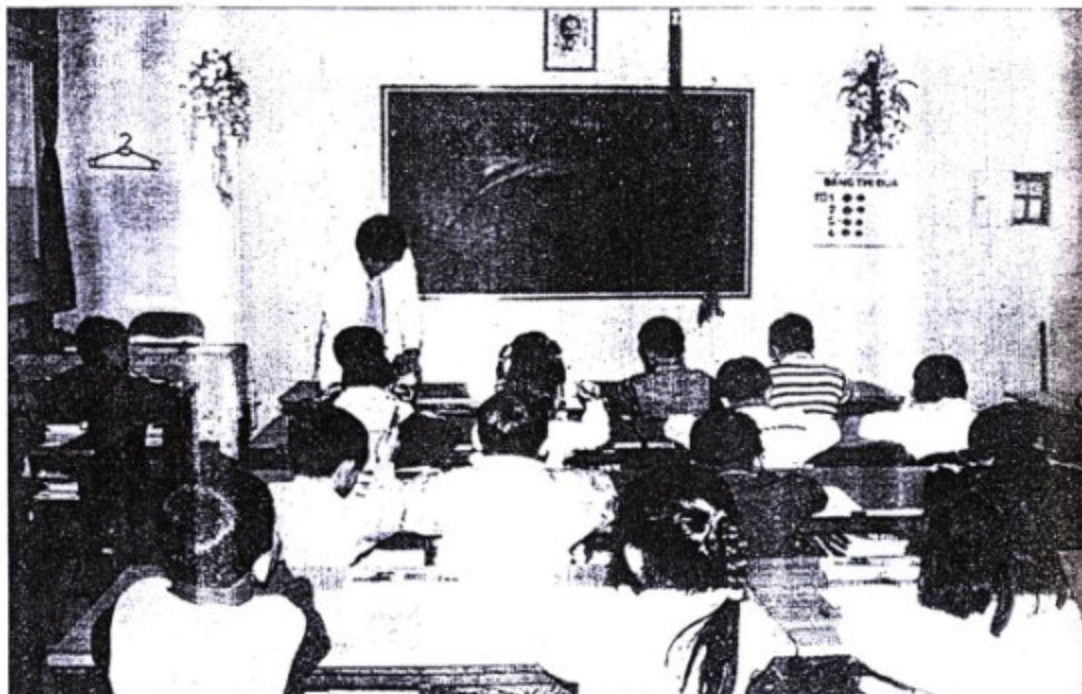
Chuyện những cái tháp trong phát triển giáo dục Việt Nam

HỒ HƯƠNG

CHÚNG ta thường dùng biểu đồ hình tháp để minh họa cho mức độ phát triển, để so sánh các cấp độ phát triển của các hiện tượng tự nhiên, xã hội... Trong sự phát triển của giáo dục (GD) chúng ta cũng đã được nhìn thấy nhiều cái tháp biểu thị sự phát triển về từng lĩnh vực, từng mặt của GD như số lượng, chất lượng, đội ngũ... Có cái tháp thuận, tức là minh họa sự phát triển đúng quy luật, nhưng cũng có những cái tháp ngược gây ra sự khó hiểu cho mọi người vì nó biểu thị những hiện tượng bất bình thường trong sự phát triển của GD. Chúng ta thử xem lại một số cái tháp như vậy.

Cái tháp thứ nhất minh họa về quy mô các ngành học, cấp học thông qua số lượng học sinh, sinh viên từ tiểu học đến đại học. Đó là cái tháp thuận cả về mặt hình thức (dưới to, trên nhỏ dần) và cả về mặt nội dung minh họa. Sự co lại về số lượng từ tiểu học đến đại học là phù hợp với yêu cầu phân luồng mà thị trường lao động đòi hỏi, phù hợp với điều kiện và khả năng tiếp tục học lên của các đối tượng học sinh, sinh viên, phù hợp với khả năng nguồn lực mà KT - XH có thể đáp ứng cho GD. Hướng phần đầu của chúng ta là vẫn duy trì quy mô theo hình tháp này và nới rộng dần 3 tầng trên (THCS, THPT, ĐH) theo các mục tiêu về quy mô từng cấp học, bậc học như chiến lược phát triển GD đến năm 2010.

Cái tháp thứ 2 là minh họa về quy mô các ngành học trong mảng giáo dục nghề nghiệp (GDNN) là dạy nghề (DN), trung học chuyên nghiệp (THCN) và đại học (ĐH). Đây là cái tháp ngược về hình thức (dưới nhỏ, trên to) và cũng ngược quy luật, tức là không

phù hợp với yêu cầu của KT - XH, rất lạ mắt đối với thế giới... Ví dụ số liệu năm 2000 ghi lại quy mô tuyển vào 3 ngành học này là DN 50 (ngàn người), THCN 70, ĐH 160. Để thay được cái tháp ngược này bằng cái tháp thuận thì chúng ta phải vừa tăng quy mô, vừa cải biến cơ cấu đào tạo của các ngành học trong GDNN, trước mắt trong 10 năm tới phải hướng theo cơ cấu lao động của giai đoạn thủ công lên cơ khí hoá như nước ta hiện nay, có thể là công nhân kỹ thuật bán lành nghề 60, lành nghề 20, trung cấp kỹ thuật 4, ĐH 1 để có một cái tháp đối nghịch với cái tháp vừa nêu bên trên. Như vậy thì cả 3 ngành học GDNN đều cùng phải chuyển động, nếu chỉ đơn phương tăng nhanh quy mô GDNN thì chắc chắn cái tháp ngược nói trên vẫn cứ tồn tại, nghĩa là cơ cấu nguồn lực đào tạo ra vẫn không thể đáp ứng được yêu cầu của KT - XH.

Cái tháp thứ 3 minh họa về mức đầu tư nguồn lực tài chính cho GD. Ví dụ riêng về nguồn

đầu tư tư ngân sách nhà nước tăng qua các năm được minh họa bằng cái tháp 9% - 11% - 13% - 15% (năm 2000) - 18% (2005) - 20% (2020) rất thuận mặc dù hình dáng là ngược. Tuy nhiên cái tháp này còn quá mảnh mai khi đứng cạnh các tháp đầu tư của các nước trong khu vực, càng bé hơn so với các nước đang phát triển. Trong chiến lược phát triển GD đến năm 2010 và các thập kỷ tiếp theo, chúng ta phải giữ cho được cái dáng vẻ của tháp đầu tư này, nhưng phải phần đầu làm cho nó "mập" lên, ít ra là bằng cái tháp đầu tư trong khu vực.

Cái tháp thứ tư và năm minh họa về chất lượng và hiệu quả GD. Theo nhiều kết quả khảo sát, điều tra thì chất lượng GD gắn với thực tế và dạy học hiện nay là: tiểu học 50 - 60%, THCS 30 - 40%, THPT 15 - 25%, làm cho mọi người không thể an lòng. Lại nữa, ngay trong từng địa bàn, cấp học, trường học... cũng lại xuất hiện một dạng tháp chất lượng rất khó hiểu. Chất lượng GD ở một

nhà trường, cấp học, địa bàn cũng chia thành nhiều tầng rất khác nhau để tạo thành một cái tháp lạ, trong đó tầng đầu có thể gấp 4 - 5 lần, 6 - 7 lần, thậm chí gấp trên dưới 10 lần tầng cuối. Yêu cầu của KT - XH trong đó có yêu cầu về chất lượng nhân lực ngày càng lớn, yêu cầu về dân chủ và công bằng xã hội ngày càng cao, vậy có chấp nhận được thực trạng chất? Ở các nước khác trên thế giới có như vậy không?

Tứ thực tiễn Việt Nam và từ quan sát bộ mặt GD các nước, chúng tôi cho rằng những cái tháp không bình thường về chất lượng như trên không phải là xu hướng phát triển tất yếu, nghĩa là có thể khắc phục được. Chúng tôi cho rằng, chính sự quản lý KT - XH, GD chưa chặt chẽ, chưa khoa học nên đã làm cho quá trình biến đổi, dịch chuyển, phân hoá chất lượng GD ngày càng diễn ra lệch lạc, gay gắt đến mức nhức nhối và gây nên cản trở cho một sự phát triển lành mạnh của GD. ■